

(голова), В.О. Радкевич, Н.М. Чепурна (заступники голови) та ін. – Київ; Черкаси: видавництво „Черкаський ЦНТЕІ”, 2007. – Вип. IV. – С 12-16

6. Стукалова О. В. Высшее профессиональное образование в сфере культуры и искусства: современное состояние и перспективы развития : автореф. дис. на соискание науч. степени докт. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / О. В. Стукалова. – М., 2011. – 42 с.

7. Кузнецова І. Філософська стратегія розвитку культурно-мистецької освіти України / Інна Кузнецова. // Філософія освіти. - № 1-2 (7). – 2008. – С. 135-148.

8. Шептулин А.П. Диалектический метод познания / Александр Петрович Шептулин . – М.: Политиздат, 1983. – 320 с.

9. Терещиц С. О. Стандартизація вищої освіти (спроба філософського аналізу): Монографія / С.О. Терещиц. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 197с.

10. Зязюн І. Інтеграційна функція культурної парадигми / І. Зязюн. – // Професійно-художня освіта України : Зб. наук. праць / Редкол.: І. А. Зязюн (голова), В. О. Радкевич, Н. М. Чепурна (заступники голови) та ін. – Київ; Черкаси: Видавництво «Черкаський ЦНТЕІ», 2008. – Вип. V. – 162 с.

11. Яцук Ж. М. Роль та значення соціально-культурологічних “провокаторів”, які впливають на появу та розвиток психологічних патологій /Ж. М. Яцук // Проблеми сучасної психології. - Випуск 11. – 2011. – С. 964–973.

УДК 378.016:78.071.2:37.091.39(043.3)

Топчієва І.О.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕВРИСТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО РОБОТИ З ХОРОМ

У статті розглядається проблема оптимізації підготовки студента до роботи з хором із застосуванням комплексу стратегій евристичної діяльності. Представлена методика використання евристичних стратегій спрямована на формування системного творчого мислення студента, активізацію інтелектуально-пошукових механізмів, орієнтованих на вибір творчої дії для реалізації власної інтерпретації художнього образу мистецьких творів у процесі роботи з навчальним хором колективом.

Ключові слова: майбутній вчитель музики, евристична діяльність, творчість, інтелект, пошук шляхів удосконалення мистецького процесу, вибір творчої дії.

В статье рассматривается проблема оптимизации подготовки студента к работе с хором с применением комплекса стратегий эвристической деятельности. Представленная методика использования эвристических стратегий направлена на формирование системного творческого мышления студента, активизацию интеллектуально-поисковых механизмов, ориентированных на выбор творческого действия для реализации оригинальной интерпретации художественного образа хоровых произведений в процессе работы с учебным хоровым коллективом.

Ключевые слова: будущий учитель музыки, эвристическая деятельность, творчество, интеллект, поиск путей совершенствования художественного процесса, выбор творческого действия.

Prospects for the development of education in Ukraine are developing activity- vector arts education to enhance the creative thinking of students to gain experience productive activities aimed at achieving the original artistic results. Therefore, conducting and choral training future teachers requires adaptation and incorporation of innovative technologies, including heuristic strategies as a process of purposeful creativity to form productive creative thinking of students that would ensure autonomy in designing and planning their own variant of conducting and choral activities in the process of training choirs.

Rationale for the specific user of heuristic strategies with the preparation of students to work with the choir requires a thorough understanding of heuristic activity as a component of creativity, as the internal structure of the individual, which is determined by the ideas that you need to comprehend and learn "from idea through ideas to ideas" (for S.Hohotskym), as a mechanism for intellectual and search operations. This setting is found in the ability to heuristic way of thinking, to define the creative purpose-developed intuition, artistic imagination, "openness" to new methods and content knowledge , the ability to not only adapt to the new, but also to create his work himself. So acquires heuristic aspect and can be an essential part of preparing students to work with a chorus using heuristic strategies.

This article addresses the problem of optimizing prepare students to work with a chorus using complex strategies heuristic activity. The method is directly related to intuition and creativity, allowing you to consciously move away from clichés, organize creative process in new ways to modernize intelligence and previous artistic experience to the students to choose creative activities to implement their own interpretation of the art image works of art in the process of learning choirs, perform variadic search new ways to solve the choir conductor tasks.

Keywords: *future music teacher, heuristic activity, creativity, intellection, search ways to improve the artistic process, the choice of creative action.*

Постановка проблеми. Зміна доктрини «освіта-викладання» на доктрину «освіта-створення», проголошених комюніке конференцій ЮНЕСКО, скорегувала напрямок шляхів розвитку національної освітньої системи України щодо підготовки фахівців фундаментальної якості, де навчання творчості має стати нормою. Окреслені реалії актуалізують діяльнісний вектор мистецької освіти щодо конструювання особистісних моделей творчої самореалізації майбутнього вчителя музики, активізації творчого мислення студента для набуття досвіду продуктивної діяльності, спрямованої на досягнення оригінальних якісних мистецьких результатів.

Відтак, диригентсько-хорова підготовка майбутніх учителів музики потребує адаптації і включення інноваційних технологій, зокрема евристичних стратегій, як процесу цілеспрямованої творчості, для формування продуктивного творчого мислення студента, які б забезпечували: самостійність у проектуванні та варіативному плануванні власної диригентсько-хорової діяльності у процесі роботи з навчальним хоровим колективом; створення «індивідуальної траєкторії» (за А.Хуторським) особистісного акме-розвитку; генерування оригінальних ідей щодо покращення якісних характеристик творчих завдань в умовах інтелектуальної мобільності хорового процесу.

Аналіз останніх публікацій. Висвітлення специфіки використання евристичних стратегій саме у процесі підготовки студентів до роботи з хором потребує більш ґрунтового осмислення евристичної діяльності як складової творчості, урахування парадигм української філософської думки щодо природи творчості, а саме: концепція самопізнання (Г.Сковорода); теорія «умногоделания» (І.Копинський); «природовідповідності» (П.Могила, Г.Сковорода); «малий світ» (мікрокосм), що втілює в собі весь світ (Л.Зизаній); концепція «самовладдя», коли розум і діяння, які впливають з бажань активно впливають на оточуючих (Ф.Прокопович); концепція творчого мислення, що у процесі творення проходить декілька етапів: сприйняття ідей розуму серцем; перехід ідей від сфери відчуттів у фантазію; формулювання понять і суджень (О.Новицький). Відтак, творчість, як внутрішня структура особистості, визначається ідеями, котрі необхідно осягнути і пізнати «від ідеї, через ідеї, до ідеї» (за С.Гогоцьким) [6], як механізм інтелектуально-пошукових дій. Така установка виявляється у здатності до евристичного способу мислення, самостійного визначення творчої мети, розвиненої інтуїції, художньої фантазії, «відкритості» до нових методів і змісту пізнання, здатності не тільки адаптуватися до нового, але й створювати його, творити самого себе.

Мета даної статті полягала у висвітленні специфіки евристичної діяльності, розкритті особливостей виростання евристичних стратегій у диригентсько-хоровій підготовці майбутнього вчителя музики як процесу активізації інтелектуально-пошукових механізмів

студента, спрямованих на вибір творчої дії для реалізації власної інтерпретації художнього образу мистецьких творів у процесі роботи з навчальним хором колективом.

Виклад основного матеріалу. Значення евристичної діяльності як симбіозу нових підходів у досягненні результативності навчання доведено у західноєвропейських й американських дослідженнях (Л. де Бройль, У.Ешбі, Ж.Піаже, Д.Пойа, А.Пуанкаре та ін.). Квінтесенцією поглядів вчених є визнання евристичної діяльності як процесу продуктивного мислення, пов'язаного з вирішенням нетипових завдань на основі використання попереднього досвіду, відбору та обробки інформації, активізації підсвідомих структур (інтуїції, рефлексії, асоціативно-образної сфери), як здібності до творчої інтелектуальної діяльності та методів її організації [1; 2; 5; 7], до завдань якої належить розробка засобів управління творчими процесами.

Аналізуючи перспективи використання евристичних стратегій у диригентсько-хоровій підготовці майбутнього вчителя музики доцільно розглядати евристики (евристичні програми) як такі, що активно формують стратегію успіху у пошуку шляхів вирішення творчих завдань. Так, Ю.Кулюткін розглядає евристику як мету і засіб, які дозволяють ефективно регулювати інтелектуальну діяльність, знаходити необхідну інформацію, перетворювати її, виробляти стратегію вирішення нестандартних ситуацій [4, 3]. А.Андреев вважає за потрібне використання системних евристичних розпоряджень, як можливості оригінально вирішувати постаючі проблеми.

Таким чином, евристичні стратегії як процес цілеспрямованої творчості, можуть бути використані у фаховій підготовці майбутнього вчителя музики для набуття досвіду творчо-управлінської діяльності керівника хорового колективу.

Необхідно зазначити, що поліфункціональна діяльність керівника хорового колективу неодмінно включає розгляд комунікативних, управлінських, емоційно-сміслових, художньо-мистецьких проблемних ситуацій, аналіз якісних характеристик диригентсько-хорового процесу. Індивідуальна діяльнісна концепція хорового диригента одночасно функціонує у двох вимірах – творчому і управлінському, що передбачає проектування творчих цілей і вибір способу дії для їх досягнення, самостійний варіативний пошук необхідних операцій для досягнення поставленої мети, забезпечує діяльнісну активність в аспекті координації та корекції мистецького процесу, відповідно власної інтерпретації художнього образу і психологічного стану хорового колективу.

Створення методичної моделі використання евристичних стратегій (від гр. *strategia* < *strategos* - військо + *ago* – веду) у диригентсько-хоровій підготовці майбутнього вчителя музики спирається на необхідність формування у студента комплексної управлінської стратегії керівництва творчим процесом, а відтак можливості вийти на самостійний рівень роботи з хором. За умови формування у студента цілеспрямованих тактик вирішення творчих завдань – пошуку, використання інформації, здійснення «стрибків» через інформаційні розриви, встановлення комунікативних зв'язків, ініціативного переносу знань, умінь, способів діяльності у нову творчу ситуацію, прийняття рішення, що передбачає розвиток творчого мислення студентів, активізацію асоціативно-образної сфери, актуалізацію інтуїтивних, емпатійних, рефлексивних процесів, звернення до попереднього досвіду та інформаційної бази за нижчезазначеними алгоритмами.

Стратегії функціонально-цільового аналізу: 1)аналіз творчих потреб; 2)формулювання мети; 3)аналіз і синтез причин; 4)уточнення елементу творчого завдання; 5)час творчої дії, засіб. Даний алгоритм передбачає аналіз студентом власної майбутньої дії, характер впливу на творчу ситуацію, відповідно визначеної мети, визначає траєкторію евристичного пошуку, проектування, прогнозування, самостійний вибір способу дії студентом та прийняття рішення відповідно проаналізованої творчої ситуації.

Стратегії аналізу протиріччя: 1)аналіз первинного стану протиріччя; 2)конкретизація суті протиріччя; 3) посилення протиріччя, доведення до ступеню конфлікту; 4)розгляд протиріччя у динаміці з моменту виникнення; 5)варіативний пошук вірогідних шляхів розв'язання протиріччя; 6)аналіз наслідків уникнення протиріччя; 7)виокремлення умов управління процесом вирішення протиріччя.

Стратегії подолання бар'єрів: 1) ліквідація перепони; 2) обхід перепони; 3) розв'язка перепони; 4) частковий вплив на перепону; 5) посилення перепони; 6) поетапне подолання перепони; 7) вплив на перепони з нової позиції або принципово новими засобами.

Стратегії використання інформації: 1) звернення до власної інформаційної бази і творчого досвіду; 2) застосування уяви, фантазії, інтуїції, звернення до абстракції, аналогії для встановлення причинно-наслідкових зв'язків; 3) перетворення, реформування інформації відповідно специфіки творчого завдання; 4) класифікація, трансформація, моделювання, реконструкція інформації; 5) достовірність, влучність, надійність інформації; 6) комплексне обертання інформації.

Стратегії прийняття рішення (генерування ідеї): 1) мисленнєве конструювання оригінальної інтерпретації творчого завдання в його остаточному варіанті; 2) відміна попереднього рішення й обґрунтування своєї позиції; 3) прийняття оригінального, але тимчасового рішення; 4) аналіз всіх ймовірних варіантів вирішення творчого завдання, вибір найбільш ефективного і продуктивного; 5) аналіз всіх неймовірних варіантів вирішення творчого завдання, надання оцінки їх ефективності; 6) екстраполяція знань, умінь, способів діяльності у нову творчу ситуацію; 7) конструювання серії поетапного вирішення творчого завдання; 8) прийняття рішення.

Розширюючи управлінські можливості студента у процесі роботи з хором, вищезазначені евристичні стратегії надають поштовх до власного вибору продуктивного способу дії, відповідно об'єктивних характеристик творчої ситуації; сприяють варіативному розв'язанню диригентсько-хорових завдань, їх узгодженістю з нагальними потребами; уможливають інтуїтивне висування студентом проєктів вирішення диригентсько-хорових завдань, створення власної інтерпретації хорового твору ті її реалізації у хоровому звучанні.

Таким чином, використання евристичних стратегій у процесі роботи студента з навчальним хоровим колективом уможливує інтелектуально-творче наповнення хорового процесу, формує у майбутнього вчителя музики найвищий рівень мислення – творче мислення, яке дозволяє відчувати себе виконавцем-інтерпретатором, самостійним у пошуку, відборі та застосуванні власних знахідок, нових оригінальних підходів до відтворення у хоровому звучанні власної інтерпретації художнього образу, здатного, не зупиняючись на досягнутому, генерувати нові альтернативні творчі ідеї, екстраполюючи їх на мету як на образ майбутнього діяльнісного результату.

Література

1. Брунер Дж. *Исследование развития познавательной деятельности* / Дж. Брунер; Пер. с англ. – М.: Педагогика, 1971. – 321 с.
2. Кларин М.В. *Инновации в мировой педагогике* / М.В.Кларин. – Рига: Эксперимент, 1998. – 180 с.
3. Козир А.В. *Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія]* / А.В.Козир. – К.: НПУ імені М.Драгоманова, 2008. – 378 с.
4. Кулюткин Ю.Н. *Моделирование педагогических ситуаций* / Ю.Н. Кулюткин, Г.С. Сухобская. - М.: «Педагогика», 1981. – 281 с.
5. Луи де Бройль. *По тропам науки*. – М.: Из-во Московск. ун-та, 1963. – 265 с.
6. Лутай В.С. *Філософія сучасної освіти: навч. посіб.* / В.С. Лутай. — К.: Центр «Магістр» ТСВУ, 1996. — 256 с.
7. Томпсон А.А., Стрикленд Дж. *Искусство разработки и реализации стратегии* / Пер. с англ. Под ред. Л.Т. Зайцева. – М.: Банки и биржи, Юнити, 2004. – 576 с.